

17è Premi Atrapallibres

Guia de lectura a càrrec de Agustí Lleyda

Fitxa

Autor/a: Michela Murgia

Il·lustrador/a: The World of DOT i
Paolo Bacilieri

Traductor: Xavier Solsona

Lloc d'edició: Catalunya

Editorial: Edicions 62, SA Fanbooks

ISBN: 978-84-17515-72-0

Resum

Som tempesta és un recull de setze històries reals, perquè van passar, i alhora inventades, perquè l'escriptora no pretén ser fidel a la crònica. El llibre comença amb una introducció que és molt significativa.

Moltes de les històries que hem llegit i vist s'assemblen; narren les peripècies d'un heroi amb talent que se salva o salva el món. Són herois amb poques amistats, amb molts perills i enemics, herois impossibles d'imitar. El missatge implícit és que l'excel·lència i el talent individual marquen la diferència davant els desafiaments del món. I ens identifiquem amb el model d'heroi solitari, quasi sempre masculí, amb enemics que per vèncer-los els ha de destruir amb la violència. Tot plegat ens fa créixer més competitius que col·laboradors, més recelosos que confiats, més reivindicatius que agraïts, més predisposats a defensar-nos. Però la majoria de vegades no és així. La història no la canvien els genis solitaris, sinó el treball d'equip i un projecte compartit.

Autor

Michela Murgia (Sardenya, 1972) va estudiar teologia i filosofia mentre feia de teleoperadora, experiència que recull tragicòmicament en el seu primer èxit: *// mondo deve sapere*, que va ser dut al teatre i després al cinema amb el títol de *Tutta la vita davanti*. El 2009 debutà com a novel·lista amb l'obra autobiogràfica *L'acabadora* (Proa, 2012), que va obtenir un gran èxit de públic i crítica (premis Dessì, SuperMondello i Campiello). Després ha publicat el llibre de teologia feminista *Ave Mary. E la chiesa inventò la donna* (2011), el llibre col·lectiu *Presente* (2012), les novel·les *L'incontro* (2012) i *Una relació perillosa* (2015; Proa, 2018) i l'assaig *Futuro interiore*. Té una gran activitat política com a feminista, cristiana i independentista sarda, i els seus llibres s'han traduït a nombroses llengües.

Alguns elements interessants de l'obra

Som tempesta és un llibre excepcional. Conté setze històries reals explicades no des del punt vista de la crònica històrica, sinó que l'autora en fa una recreació literària. Cada història està acompanyada per una part gràfica que la il·lustra. I cada història té un text final de caire expositiu entorn del que va representar el fet en el seu context històric.

Abans de les setze històries hi ha una introducció que ressalta el caràcter col·lectiu que hi ha en aquestes setze històries que s'expliquen.

Després de la introducció hi ha l'índex, amb una il·lustració i els dos títols: el de la part narrativa de la història en majúscules i en cursiva el de la part expositiva.

Al final hi ha la ressenya de qui és Paolo Bacilieri i l'estudi de disseny gràfic The Word of DOT.

I encara després, una pàgina d'agraïments, al final de la qual destaca un agraïment a Donald Trump.

Aspectes rellevants del text

Quasi tots els episodis estan narrats en primera persona, i amb l'anàlisi estricta del text sabem exactament qui és la persona narradora. Algun cop es tracta de més d'una veu, i fins i tot ens parla una màquina. També hi ha diàlegs. Només en l'episodi de Berlín la veu és anònima, i en el de Buenos Aires la història és narrada en tercera persona. La majoria de narradors, en nou episodis, són homes, en quatre són dones, i en un és una família.

Els textos són força curts, ocupen quatre o sis pàgines. Només el referit a Ciutat de Mèxic, en ser tres monòlegs simultanis i per la manera que estan disposats, ocupa vuit pàgines, però no el podem considerar més llarg que els altres.

Territorialment les històries només abasten fets dels continents europeu i americà. A Europa és on han passat la majoria (11), i a Amèrica la resta (5).

Temporalment, les històries són contemporànies, a excepció de la de l'antiga Grècia, que és d'abans de Crist: una és del segle XIX, nou són del segle XX i cinc són del segle XXI.

Les temàtiques són diverses, amb una quasi paritat entre les que estan relacionades amb l'art, la ciència i el coneixement i les que estan motivades per conflictes polítics i militars. Tanmateix, en cada episodi podem descobrir més d'una temàtica que es complementen.

És destacable l'episodi titulat Cabells d'àngels, ja que és l'única història en què les protagonistes majoritàriament són infants, nenes i nens d'una escola de primària. La temàtica gira entorn de la solidaritat en la malaltia.

Els fets es narren de manera senzilla i entenedora, però sense evitar la complexitat de les situacions. És un repte aconseguir saber si amb la lectura individual els infants es connecten a la història o si la diversitat i la complexitat dels textos els deixen parcialment desmotivats. Crec que aquest és l'aspecte clau que ens indicarà fins a quin punt estan seguint o no la lectura: si mostren interès per saber-ne més o tenen ganes de precisar o millorar la comprensió del que s'explica, anem bé.

Les narracions no pretenen ser objectives; al revés, expressen l'emoció, l'opinió que sent la persona que les viu i les narra segons els seus condicionants personals.

Cada episodi està encapçalat pel seu títol. Els títols tenen un caire poètic o evocador però volgutament suggerent, més que precis.

Alguns capítols també tenen subtítol; en aquests casos sempre és una frase del text que es ressalta al principi. Aquestes frases, encara que estan descontextualitzades, sí que aporten ja una certa informació de quin serà algun dels temes que es tractaran.

Aspectes destacables de la il·lustració

Cada episodi comença amb una il·lustració a tota pàgina que li fa de portada. La il·lustració conté el títol i la informació del lloc i la data de la història que es narra. Cada una d'aquestes portades té una tipografia diferent i una manera diferent de combinar la il·lustració i el text.

Les il·lustracions que acompanyen el text són més aviat decoratives i simbòliques. Tenen en comú aquest aspecte fins a un cert punt simplificador i acompanyen i ambienten però no aporten informació addicional. Tot i així, en algun cas la il·lustració crida una mica més l'atenció i pot enriquir el coneixement de la història: és el cas del dos en forma de puny dels jocs olímpics, de les iconografies gregues o dels instruments musicals.

Cas a part és el capítol explicat en forma de còmic, encara que tampoc és un còmic de factura infantil.

Aspectes destacables del text expositiu

El text expositiu és breu, ocupa encara no una pàgina, i està encapçalat per un títol que fa referència exacta a com es coneix l'episodi històric, amb un subtítol amb les dades del lloc i el moment en què va succeir. Aquest text contextualitza l'episodi narrat i concreta la importància del seu abast.

El text vol exposar els fets sense subjectivitats, amb el que en podríem dir visió històrica.

Possibles propostes per a una presentació suggerent de l'obra i la seva mediació:

ABANS

— Ens fixem en el títol. Hi ha el verb ser, que implica pertinença, i el mot tempesta, que ens caldrà definir. Ens aventurem a buscar-li un sentit figurat a l'expressió.

Definició de tempesta (DIEC2): «Forta pertorbació de l'atmosfera acompanyada de llamps, trons, vent i, generalment, precipitació en forma de pluja, de neu o de pedra.»

Detectem el mot tempesta com un possible exemple de mot col·lectiu: una tempesta és més que la pluja, és un conjunt de fenòmens meteorològics.

— Imitem el títol del llibre: prenguem noms col·lectius i preguntem-nos quin sentit propi i/o figurat podria tenir dir SOM ESCOLA, SOM EQUIP, SOM ORQUESTRA, SOM RAMAT. Fem un pas més i proposem noves expressions, com SOM BOSC, SOM RAM, SOM SERRALADA, etc. Busquem-hi un sentit figurat.

— Fem una relació dels últims llibres que hem llegit i demanem que ens diguin qui era el o la protagonista i si tenia tarannà d'heroi o heroïna. Podem fer una enquesta més formal o més informal i treure'n dades. També ens ho podem plantejar al revés i fer un llistat de llibres en què el protagonista sigui un heroi o una heroïna. Reflexionem sobre les dades obtingudes.

— Llegim el subtítol: «Històries col·lectives que han canviat el món». Què creiem que vol dir? En sabríem posar un exemple? El contrari de la paraula col·lectives és individuals. Quina diferència hi ha entre una història, un fet que en puguem dir individual i un fet col·lectiu? Fins a quin punt en un fet individual també hi ha altres persones implicades?

La lectura de la introducció en veu alta, col·lectivament, la podríem considerar una activitat

prèvia a la lectura. De fet, no és gaire habitual que els llibres que llegeixen els nois i noies d'aquesta edat tinguin introducció, i podríem considerar habitual que se la saltessin.

DURANT

— Podem proposar que es llegeixin el llibre amb un llapis a les mans i que subratllin frases que trobin interessants. Aquesta activitat caldrà que la reflexionem en funció de si el llibre és propi o no. I de si és un hàbit acceptat familiarment, socialment.

— El repte més destacable és descobrir, tal com ja hem comentat anteriorment, fins a quin punt el nostre grup de lectura quan s'afronta a la lectura individual se sent atrapat per les històries que s'hi expliquen. Tant si es dona una situació com una altra i si tenim en compte la normal diversitat de qualsevol grup, és fàcil que passin les dues situacions: el llibre ens convida a fer allò que defensa, que en fem lectures col·lectives, ja sigui en petit grup o en veu alta tots junts.

DESPRÉS

— Plantegem si hi ha cap de les històries que han llegit que els ha cridat l'atenció d'una manera especial.

— Les històries preferides ens conviden a aprofundir-hi una mica més. Podem proposar recerques per la xarxa que ens complementin la informació i/o que continguin documents audiovisuals relacionats directament amb els fets narrats.

— Situem les històries en un mapa. A la resta del món, fora d'Europa i d'Amèrica, no hi ha històries com aquestes?

- Les nostres històries preferides ens conviden a fer-nos-les més nostres i a aprendre'ns-les per poder-les explicar. L'experiència la podem fer individual o en petit grup. Ens marquem un repte: explicar la història a una altra classe del centre, als amics i amigues, a la família... Ens adonem que per fer-ho ens caldrà fer una barreja interessant del text expositiu i del text narratiu. I canviar la persona gramatical, explicant-ho en tercera persona.
- En l'activitat d'explicar històries és molt significatiu que no descuidem la part d'anècdota que aporta el text narratiu, ja que és aquest detall el que ens ajuda a imaginar, entendre i recordar els fets.
- Algunes històries tenen per subtítol una frase del text que s'ha volgut ressaltar. Troba una frase que faci de subtítol de cada un dels episodis.
- L'última història té destacats entremig, en color vermell i lletra majúscula, els consells o reflexions que la mare donava a en Clive. En Clive segueix els consells de la mare?
- Amb relació a la primera història del llibre, la del referèndum de l'1 d'octubre de 2017, la proposta pot ser una mica diferent. Ens podem explicar què recordem que vam fer aquell dia o què hem vist que va passar. Es podria donar el cas que es posés en dubte o s'entrés en contradicció amb la versió narrativa que ens explica Michela Murgia. En aquest cas caldria valorar-ne els efectes i la importància. Això ens podria portar a considerar fins a quin punt potser a nosaltres ens passa el mateix, que no som ben

precisos quan parlem de fets que van passar fa anys o lluny de casa.

- Nosaltres també som tempesta. Tenim alguna història col·lectiva interessant per explicar? Caldrà fer els dos tipus de text: el narratiu amb les anècdotes i l'expositiu.

- O preferim proposar-nos un repte (Repte: objectiu difícil que constitueix un estímul i un desafiament per a qui se'l proposa. Enciclopèdia.cat), intentem assolir-lo i després l'expliquem. També aquí ens caldrà fer els dos textos complementaris.

- Analitzem els titulars de les notícies d'un diari: parlen dels fets en visió individual o col·lectiva? Reescrivim títols que aportin la dimensió col·lectiva dels implicats.

- Parlem dels campionats de futbol. Poden ser els de l'estiu passat: Copa Amèrica i Eurocopa. A vegades, per saber qui guanya un partit s'han de llançar penals. Quan per la televisió veiem qui ha guanyat ens ensenyen qui ha llençat l'últim penal. Té sentit, això?

Mapa de preguntes per a conducció d'una conversa literària al voltant d'aquesta obra

Seguint el mètode d'Aidan Chambers en el seu llibre Dime, proposem tres nivells de preguntes: bàsiques, generals i específiques.

No cal fer-les totes, dependrà de com es vagi desenvolupant la conversa.

- Hi ha cap història que t'hagi cridat especialment l'atenció?
- Hi ha alguna història que t'hagi semblat especialment enreessada i difícil?
- La primera vegada que vas veure el llibre, fins i tot abans de llegir-lo, quin tipus de llibre pensaves que era? Ara que l'has llegit, és el que esperaves?
- Cada història té el seu o la seva narradora. Et recordes d'algun protagonista?
- Les històries són massa curtes o massa llargues?
- Per què creus que hi ha dos textos de cada història? Es podria suprimir un dels dos textos? Quin dels dos t'agrada més?
- Hi ha cap frase del llibre que t'hagi cridat l'atenció de manera especial?
- Què et sembla aquesta frase? (Proposem comentar alguna frase que considerem significativa del text. Al quadre final s'ha destacat una frase de cada text.)
- Què et sembla el títol d'aquest llibre? Segons el diccionari de símbols (Diccionario de símbolos de J. C. Cooper), la tempesta és símbol de poder creatiu. Aquesta idea lliga amb el que has llegit?
- Creus que el llibre podria tenir un altre títol? Quin li posaries?
- Creus que el llibre podria tenir un altre subtítol? Quin li posaries?
- Creus que aquest llibre funcionaria sense il·lustracions?
- A qui li recomanaries especialment aquesta obra? Creus que és per a persones més petites o més grans que vosaltres?

Bibliografia addicional

— Al final del document s'adjunta un quadre resum de les setze històries.

— Entrevista que Víctor-M. Amela va fer a Michela Murgia i que va ser publicada a [La Vanguardia el 21 de desembre de 2011](#)

Tinc trenta-nou anys [el 2011]. Vaig néixer a Cabras (Sardenya, Itàlia), on vaig ser «filla de l'ànima». Soc escriptora. Estic casada i sense fills, encara. Soc d'esquerres, i soc independentista sarda. Soc catòlica. Sardenya pateix l'índex d'atur més alt d'Europa. Em passaria el dia cuinant.

Com va ser la seva infància sarda?

Molt vinculada a la natura: vaig aprendre a nedar, sabia què anunciava cada tipus de núvol, quin soroll feia cada animal, com arrencar una pagellida d'una roca per menjar-me-la, com convidar un cranc ermità a canviar de cargol... Coses inútils a la ciutat!

Quins eren llavors els seus somnis?

No fer el que feien els meus pares, sortir de la vila i estudiar, fer altres feines.

Què feien els seus pares?

Portar un restaurant al poblet de San Giovanni di Sinis, al costat d'una torre medieval aragonesa i un jaciment romà. El meu pare volia que treballés amb ells: no entenia que jo volia fer alguna cosa diferent... i es va negar a pagar-me els estudis.

I què va fer vostè?

Canviar de família.

Perdó?

A Sardenya encara perviu la tradició del fillus d'anima: dues famílies pacten, i el fill d'una passa a ser fill de l'altra.

Em sorprèn.

És un regust de matriu matriarcal: cada mare era mare de tots els nens, no només dels seus. Cada nen tenia per mares totes les dones. Als pobles de Sardenya hi ha hagut una mare a cada cantonada!

I vostè va passar a ser filla d'altres?

Vaig ser fill'e anima (en sard) d'un matrimoni sense fills, els Sanna, que sí que volien que estudiés: em van pagar els estudis.

I en què va treballar?

En una indústria termoelèctrica: vaig acabar sent alta executiva. Fins que em van demanar que fes alguna cosa que no vaig voler fer...

Què li van demanar?

Que ocultés un abocament tòxic il·legal al mar. Em vaig negar a ocultar-ho. El vaig denunciar públicament... i em van acomiadar.

Va ser honesta.

Després em va costar trobar feina. Vaig fer moltes petites feines...

Com està la feina a Sardenya?

Molt malament. Patim un 45% d'atur, la taxa d'atur més alta d'Europa!

Per què és així?

Els oficis tradicionals s'extingeixen. Els pastors es moren... La indústria turística està mal plantejada, vol ciment. I l'Estat italià no inverteix a Sardenya, és com si no fos Itàlia...

Va aconseguir una bona feina, a la fi?

Com a telefonista en una multinacional que fabrica aspiradores. I vaig veure coses molt dures...

A què es refereix?

A l'empleat que no arribava als objectius prefixats, els divendres el col·locaven al centre d'una sala i els altres li cantaven: «Perdedor, perdedor, perdedor»...

Cerimònia molt grollera...

A un d'aquests «perdedors» el van acomiadar, va sortir al carrer, i des dels finestrals tots miràvem. Ell va alçar la vista, ens va veure... i va vomitar a la vorera. Jo vaig voler baixar a consolar-lo, però el meu cap em va aturar: «Tu quieta aquí, que la desgràcia es contagia!», em va dir.

Que fort.

Em sentia tan malament que vaig obrir un blog anònim, El que el món ha de saber, i vaig relatar aquestes històries. Un editor em va localitzar i em va oferir publicar-les en un llibre. Em vaig espantar: «Si ho publico, m'acomiaran, i mai més ningú em donarà feina!», vaig pensar.

I ho va publicar?

Ho vaig publicar, i aquesta elecció em va canviar la vida.

Per què?

El llibre va ser un èxit. Mai abans vaig pensar a ser escriptora, però llavors m'ho vaig plantejar. I la meua novel·la *L'acabadora* ha guanyat el premi literari més prestigiós d'Itàlia.

El va dedicar a Sardenya?

No: a Sardenya no li serveix un premi. El que necessita Sardenya és la independència.

És viable?

Jo voto un partit independentista: si gestionéssim els nostres recursos, hi sortiríem guanyant en autoestima i prosperitat.

Quin és ara el seu afany?

Pateixo per una generació que pot quedar arraconada. Jo soc molt afortunada.

Ha guanyat diners venent llibres...

Jo he tingut oportunitats, jo era rica ja abans de tenir diners.

— A la xarxa podem trobar materials relacionats amb els episodis històrics narrats.

